

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка

Природничо-географічний факультет

Кафедра загальної та регіональної географії

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан природничо-географічного факультету

« 29 » серпня 2025 р. Л.П. Міронець

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Рекреаційна географія

галузь знань: 01 Освіта

спеціальність: 014 Середня освіта (Географія)

освітньо-професійна програма: Середня освіта (Географія. Біологія та здоров'я людини)

мова навчання: українська

Погоджено науково-методичною комісією природничо-географічного факультету

« 29 » серпня 2025 р.

Голова
(Міронець Л.П., к.пед.н, доцент)

Розробник: Луценко Сергій Вікторович – доктор філософії, старший викладач кафедри загальної та регіональної географії

Робоча програма розглянута на засіданні кафедри загальної та регіональної географії
Протокол № 1 від “ 28 ” серпня 2025 року.

Завідувач кафедри

Корнус О.Г., канд. геогр. наук, доцент

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	бакалавр	Вибіркова	
		Рік підготовки:	
		3-й	
		Семестр	
		5-й	
		Лекції	
		24 год.	6 год.
		Практичні	
		24 год.	6 год.
		Самостійна робота	
		72 год.	108 год.
		Консультації	
		Вид контролю	
		залік	
Загальна кількість годин – 120			

1. Мета вивчення навчальної дисципліни:

формування у студентів системи базових знань про умови розвитку, функціонування та розміщення територіально-рекреаційних комплексів, сучасні підходи до туристичного районування (території України в т.ч.), особливості використання культурно-історичних та природно-рекреаційних ресурсів у туристсько-рекреаційній діяльності тощо.

Студенти повинні **знати:**

- мету та задачі рекреаційної географії, структуру та програму навчальної дисципліни для побудови оптимального шляху її засвоєння в індивідуальному режимі;
- основні поняття та категорії рекреаційної географії;
- сутність туристсько-рекреаційних ресурсів та їх класифікацію;
- рівні, структуру та особливості формування рекреаційних потреб;
- зміст поняття «рекреаційно-ресурсний потенціал» та його складових;
- види та форми рекреаційних комплексів та їх регіональні відмінності;
- теоретичні основи та основні схеми рекреаційного районування України;
- основні особливості територіально-рекреаційних комплексів країн світу;
- проблеми та перспективи розвитку територіально-рекреаційних комплексів України.

вміти:

- обґрунтовувати визначення основних понять та категорій рекреаційної географії;
- самостійно знаходити та аналізувати джерела географічної інформації, які стосуються туристсько-рекреаційних ресурсів України і розвитку рекреації в її окремих регіонах;
- аналізувати існуючий рекреаційний потенціал територій щодо здійснення того чи іншого виду рекреаційної діяльності;
- характеризувати окремі види туристсько-рекреаційних ресурсів;
- розкривати особливості та давати оцінку туристсько-рекреаційних ресурсів окремих країн світу та їх регіонів;
- характеризувати окремі види рекреаційних комплексів;
- давати розгорнуту характеристику територіально-рекреаційних комплексів різних країн світу;
- оцінювати перспективи подальшого використання туристсько-рекреаційних ресурсів та розвитку туризму в Україні в цілому та її регіонах зокрема.

2. Критерії оцінювання результатів навчання

Бали	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
90-100	Глибоко і міцно засвоїв програмний матеріал рекреаційної географії; вичерпно, послідовно, грамотно і логічно його викладає. Прогнозує і передбачає подальший хід явища, описує можливі наслідки, результати, що впливають з наявних даних. Конструює гіпотези і перевіряє їх. При цьому студент не має утруднень при відповідях на видозмінені завдання, вільно справляється із класифікаціями, типологіями та іншими видами застосування знань, показує знайомство з монографічною літературою, правильно обґрунтовує прийняті рішення, володіє різнобічними навичками і прийомами виконання практичних робіт, володіє в повному обсязі специфічним поняттєво-термінологічним апаратом навчальної дисципліни.
82-89	Твердо знає програмний матеріал, грамотно й по суті викладає його; не допускає суттєвих неточностей у відповідях на питання, правильно застосовує теоретичні положення при вирішенні практичних питань і задач, впевнено володіє необхідними навичками і прийомами їх виконання, коректно встановлює причинно-наслідкові зв'язки.
74-81	Знає програмний матеріал, грамотно й по суті викладає його, але допускає деякі неточності під час відповіді; правильно застосовує теоретичні положення при вирішенні практичних питань і задач, володіє необхідними навичками і прийомами їх виконання. Самостійно відтворює знання з елементами перетворення. Застосовує їх у видозмінених, але близькій до типової ситуації, однак потребує допомоги викладача. Дає свою власну інтерпретацію матеріалу (пояснення, короткий виклад). Уміє встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, здійснює перенесення дій.
64-73	Має знання лише основного матеріалу, але не засвоїв його окремих деталей, допускає неточності, недостатньо правильні формулювання, порушення послідовності у викладі програмного матеріалу і відчуває утруднення при виконанні практичних робіт і розв'язанні задач.
60-63	Самостійно відтворює інформацію та застосовує її у типовій ситуації, але при цьому виявляє невпевненість у своїх діях. На основі фактів робить висновки, але за допомогою викладача, намагається зробити звіт про виконані дії.
35-59	Не знає більшої частини програмного матеріалу, допускає суттєві помилки; не володіє у достатньому обсязі поняттєво-термінологічним апаратом науки; невпевнено, із помилками виконує практичні завдання; не вміє наводити приклади із життя та встановлювати причинно-наслідкові зв'язки; відтворює інформацію лише на основі зовнішньої підказки.
1-34	Має загальне уявлення про навчальну дисципліну, знання програмного матеріалу носить фрагментарний характер, відповіді на запитання дає «так» чи «ні».

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний контроль												Разом	Загальна сума
РОЗДІЛ 1						РОЗДІЛ 2							
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	60	100
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5		
Контроль самостійної роботи												40	
3	4	3	3	3	4	3	4	3	4	3	3		

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	A	відмінно
82 - 89	B	добре
74 - 81	C	
64 - 73	D	
60 - 63	E	задовільно
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

1. Засоби діагностики результатів навчання

Поточний та підсумковий контроль проводяться відповідно до вимог Положення «Про порядок оцінювання знань студентів у Європейській кредитно-трансферній системі (ЄКТС) організації освітнього процесу», затвердженого вченою Радою СумДПУ ім. А.С.Макаренка (протокол №7 від 23.02.2015).

Засобами оцінювання та формами оцінювання є: усне та письмове опитування, тестування, участь у дискусіях, індивідуальне навчально-дослідне завдання, результати виконання практичних робіт, залік. Оцінювання знань, навичок студентів враховує всі види занять, які передбачені програмою навчальної дисципліни. Загальна оцінка з дисципліни складається з поточних оцінок, які студент отримує під час практичних занять, виконання завдань самостійної роботи, контрольних робіт.

4. Програма навчальної дисципліни

4.1. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РЕКРЕАЦІЙНОЇ ГЕОГРАФІЇ

Тема 1. Рекреаційна географія у системі суспільно-географічних наук.

Об'єкт і предмет дослідження рекреаційної географії. Рекреаційна діяльність як один з найважливіших соціально-економічних факторів сучасності. Формування рекреації як нової галузі народного господарства. Комплексний характер рекреаційної діяльності. Визначення територіально-рекреаційних систем. основні поняття рекреаційної географії (вільний час, відпочинок, рекреація, туризм, екскурсія, рекреаційний потенціал, рекреаційні ресурси, рекреаційне навантаження та інші).

Тема 2. Рекреація як соціально-економічне явище.

Підвищення матеріального і культурного рівня населення. Зрушення в структурі споживання населення (швидше зростає попит на послуги). Економічні показники як засіб задоволення людських потреб та підвищення якості життя населення. Специфіка позаробочої діяльності людини. Емоційна втома і гіподинамія. Класифікація суспільних (соціальних) функцій рекреаційної діяльності.

Тема 3. Класифікація рекреаційної діяльності, основні типи рекреаційних територій.

Функції вільного часу. Відновлення і розвиток фізичних, психічних і духовних сил людини. Рекреаційні потреби як суспільно-історичний продукт, змінність їх в часі. Цикли рекреаційної діяльності. Територіальні форми організації рекреаційної діяльності. Функціональне зонування окремих районів відпочинку та курортів.

Тема 4. Туристсько-рекреаційні ресурси.

Туристсько-рекреаційні ресурси як об'єкти і явища природного та антропогенного походження, які можна використовувати з метою відпочинку, туризму або лікування.

Історичність наукової категорії туристсько-рекреаційних ресурсів. Вплив рекреаційних ресурсів на територіальну організацію рекреаційної діяльності, на формування рекреаційних районів і центрів, їх спеціалізацію та економічну ефективність. Роль соціально-економічних факторів (насамперед обсягів і структури рекреаційних потреб).

Тема 5. Рекреаційне природокористування.

Основні типи рекреаційного землекористування. Фактори розвитку територіально-рекреаційних комплексів. Рекреаційна оцінка природних ресурсів: 1) виділення об'єкту оцінки – природних комплексів, їх компонентів і властивостей; 2) виділення суб'єкту, з позиції якого ведеться оцінка (у перших спробах оцінювання рекреаційних ресурсів суб'єктом оцінки часто виступав туризм взагалі або фіктивний «пересічний турист», що було головною причиною декларативності оцінок та їх практичної обмеженості); 3) формулювання критеріїв оцінки, які визначаються масштабом і метою дослідження, а також властивостями суб'єкту; 4) розробка параметрів оціночних градацій (найбільш прийнятною вважається п'ятиступенева шкала оцінки передумов: 1. найсприятливіші; 2. сприятливі; 3. помірно сприятливі; 4. малосприятливі; 5. несприятливі).

Тема 6. Класифікації туристсько-рекреаційних ресурсів.

Туристські та рекреаційні ресурси як основа розвитку територіально-рекреаційних комплексів. Сутність туристських та рекреаційних ресурсів. Кількісні та якісні характеристики ресурсів. Провідні підходи до оцінювання туристських ресурсів. Класифікація туристсько-рекреаційних ресурсів.

РОЗДІЛ 2. РЕКРЕАЦІЙНІ РЕСУРСИ І РЕКРЕАЦІЙНІ КОМПЛЕКСИ

Тема 7. Культурне середовище ринку туристичних послуг.

Культурне середовище як важлива частина туристичного ринку. Взаємозв'язок культури і туризму, обоюдно вигоди (зادля підтримки історичних пам'яток, архітектурних ансамблів, інших пам'яток культури, що мають пізнавальну цінність, необхідні кошти для їх консервації, догляду за ними, відповідної реклами; ці кошти можуть бути отримані від доходів з туризму). Повсюдний характер розташування культурно-історичних туристичних ресурсів. Врахування особливостей історії і традицій кожної місцевості (населеного пункту). Створення особливого туристичного продукту на базі культурно-історичних ресурсів.

Тема 8. Типізація культурно-історичних пам'яток.

Типізація пам'яток історії та культури. Історичні: будинки, споруди або предмети, пов'язані із важливими історичними подіями у житті народів, розвитку суспільства і держави, розвитку науки і техніки, а також пов'язані із життям видатних політичних, державних, військових діячів, народних героїв, відомих постатей науки, літератури і мистецтва. Археологічні: городища, кургани, залишки давніх поселень, укріплень, каналів, доріг, давні місця поховань, кам'яні статуї, наскальний розпис, старовинні предмети побуту та інше. Архітектурні та містобудівні пам'ятки – це: архітектурні ансамблі та комплекси, історичні центри, квартали, майдани, вулиці, залишки давньої забудови населених пунктів; споруди цивільної, промислової, військової, культової архітектури, народного зодчества, а також пов'язані з ними витвори монументального, образотворчого, декоративно-прикладного, садово-паркового мистецтва, природні ландшафти. Мистецькі пам'ятки: твори монументального, образотворчого, декоративно-прикладного та інших видів мистецтва. Документальні пам'ятки – це акти органів державної влади, офіційна переписка чиновників, статистичні звіти, інші письмові і графічні документи, кінофотодокументи та звукозаписи, давні рукописи та архіви, записи фольклору та музики, рідкісні друковані видання тощо.

Тема 9. Соціокультурні аспекти функціонування територіально-рекреаційних комплексів.

Економічна оцінка культурно-історичних об'єктів. Проблеми «перенаселення» туристичних центрів у пікові періоди споживання послуг (зростання соціальної напруги, зростання рівня злочинності, трансформація гостинності у комерційну практику, коли

економічні чинники часто підміняють звичні людські стосунки). Специфіка організації міжнародних турів. Культурний обмін.

Тема 10. Районування як провідний географічний метод дослідження.

Рекреаційне районування (на прикладах світу та України). Поняття рекреаційного районування. Умови та фактори районоутворення. Визначення (ресурсно-)рекреаційного району. Провідні таксономічні одиниці рекреаційного районування. Ресурсно-рекреаційне районування України.

Тема 11. Територіальна структура рекреаційного комплексу України.

Загальна характеристика територіально-рекреаційного комплексу України. Територіальна структура рекреаційного комплексу України. Варіанти рекреаційного районування України. Характеристика ресурсно-рекреаційних районів України. Причорноморський, Карпатсько-Подільський, Полісько-Столичний, Придніпровсько-Донецький і Харківський ресурсно-рекреаційні райони.

Тема 12. Проблеми і перспективи використання туристсько-рекреаційних ресурсів України.

Домінуючі тенденції в розвитку національного і міжнародного туристсько-рекреаційного господарства: зниження попиту на групові поїздки, активізація індивідуального туризму, розвиток ділового туризму, збільшення ролі поїздок вихідного дня, переважання активних форм рекреації над пасивними, зростання популярності пригодницьких та спортивних поїздок тощо.

4.2. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	Ус ь о го	у тому числі					Ус ь о го	у тому числі				
		Л ек ці ї	П ра кт .	Л аб ор .	К он с.	С а м ос т. ро б.		Л ек ці ї	П ра кт .	Л аб ор .	К он с.	С а м ос т. ро б.
Розділ І. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РЕКРЕАЦІЙНОЇ ГЕОГРАФІЇ												
Тема 1. Рекреаційна географія у системі суспільно-географічних наук.	10	2	2			6	8					8
Тема 2. Рекреація як соціально-економічне явище.	10	2	2			6	8					8
Тема 3. Класифікація рекреаційної діяльності, основні типи рекреаційних територій.	10	2	2			6	10					10
Тема 4. Туристсько-рекреаційні ресурси	10	2	2			6	8					8
Тема 5. Рекреаційне природокористування	10	2	2			6	12	2				10
Тема 6. Класифікації туристсько-рекреаційних ресурсів.	10	2	2			6	10					10
Разом за розділом 1	60	12	12			36	56	2				54
Розділ 2. РЕКРЕАЦІЙНІ РЕСУРСИ І РЕКРЕАЦІЙНІ КОМПЛЕКСИ												
Тема 7. Культурне середовище ринку туристичних послуг	10	2	2			6	12		2			10
Тема 8. Типізація культурно-історичних пам'яток	10	2	2			6	10					10
Тема 9. Соціокультурні аспекти функціонування територіально-рекреаційних комплексів.	10	2	2			6	10	2				8
Тема 10. Районування як провідний географічний метод дослідження.	10	2	2			6	10		2			8
Тема 11. Територіальна структура рекреаційного комплексу України.	10	2	2			6	12		2			10
Тема 12. Проблеми і перспективи використання туристсько-рекреаційних ресурсів України.	10	2	2			6	10	2				8
Разом за розділом 2	60	12	12			36	64	4	6			54
Всього	120	24	24			72	120	6	6			108

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1.	Об'єкт, предмет дослідження рекреаційної географії	2	
2.	Місце рекреаційної географії в системі географічних наук	2	
3.	Рекреаційна діяльність та рекреаційні території	2	
4.	Сутність й визначення рекреаційних ресурсів	2	

5.	Оцінка рекреаційного потенціалу території	2	
6.	Рекреаційне районування Світу	2	
7.	Картографування основних країн – рекреаційних центрів районів	2	2
8.	Європейський рекреаційний регіон	2	
9.	Азійсько-Тихоокеанський рекреаційний регіон	2	
10.	Американський, Африканський рекреаційні регіони	2	
11.	Близькосхідний рекреаційний регіон. Антарктичний регіон як перспективний сектор розвитку світового туризму.	2	2
12.	Рекреаційне районування України	2	2
	<i>Разом</i>	24	6

Теми лабораторних занять

Виконання лабораторних робіт даною робочою програмою не передбачено.

5. Рекомендовані джерела інформації

Основні

1. Аріон О. В. Рекреаційна географія: парадигми та вектори розвитку: навчально-методичний посібник. К., 2023. 93 с. https://geo.knu.ua/wp-content/uploads/2023/12/rekreaczijna-geografiya_paradygmy_nmk_arion.pdf
2. Гайдай С.В. Основи раціонального рекреаційного природокористування: навчальний посібник. К., 2020. 128 с. <https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi76/0056384.pdf>
3. Теоретичні основи рекреаційної географії : навчальний посібник / С. І. Сюткін, А. О. Корнус, О. Г. Корнус, О. С. Данильченко, О. М. Король; за загальною редакцією С. І. Сюткіна. – Суми: ТОВ «Видавничо-поліграфічне підприємство «Фабрика друку», 2022. 72 с. <https://repository.sspu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/539e37a2-1b32-4280-bd0c-077cd0d680e2/content>
4. Павліха Н. Сталий розвиток туризму та рекреації: сучасні виклики й перспективи для України [Текст] : монографія / Наталія Володимирівна Павліха, Ірина Олександрівна Цимбалюк, Анастасія Юріївна Савчук. – Луцьк : Вежа-Друк, 2022. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM). – Об'єм даних 2,84 Мб. https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/20754/1/tyruz_m_2022.pdf

Додаткові

1. Стафійчук В.І. Рекреалогія: навч. посібник. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2017. 264 с.
2. Сюткін С.І. Формування нових рекреаційних потреб населення // Наукові записки СумДПУ імені А.С.Макаренка. Географічні науки. Вип. 7. 2016. С. 140-144.
3. Сюткін С.І. Суспільно-географічні аспекти вивчення рекреаційного природокористування // Наукові записки СумДПУ імені А.С.Макаренка. Географічні науки. Вип. 8. 2017. С. 174-178.
4. Корнус А.О., Корнус О.Г., Сюткін С.І. Виробничий туризм у Сумській області: передумови та перспективи розвитку // «Сучасні процеси трансформації у бізнесі та виробництві: теорія, методологія, практика» : колективна монографія / Нац. металург. академія України; за ред. Л.М. Савчук, Л.М. Бандоріної. Дніпро: Пороги, 2019. Розділ 6. С. 401-434. <https://repository.sspu.edu.ua/handle/123456789/8101>

5. Kornus O., Siutkin S., Kornus A. Industrial tourism in Sumy region: resources and perspectives // Часопис соціально-економічної географії. 2019. Вип. 26. С. 35-44. <http://repository.sspu.sumy.ua/handle/123456789/7597>
6. Siutkin S., Kornus A., Kornus O., Danylchenko O. Resources and opportunities for the development of event tourism in Ukraine // Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Turystyki i Ekologii. 2017. Tom 11. Rocznik VI. No 1. P. 111-126.
7. Беркова О., Борисюк О., Дудник І. Географічний регіон як об'єкт туристичного маркетингу // Вісник КНУ імені Тараса Шевченка. Географія. 2019. № 1(74). С. 75-81.

Інформаційні ресурси

1. Офіційний сайт Державного агентства України з туризму та курортів [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.tourism.gov.ua>
2. Туристичний портал [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.turistoff.net>
3. World Tourism Organization [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.world-tourism.org>
4. World Travel & Tourism Council [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.wttc.org/eng/Home/>

6. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

1. Атлас вчителя. К.: ДНВП «Картографія», 2015. 328 с.
2. Відеоматеріали і презентації за темами курсу.